

ЗОЛТАН ЧЕРНАИ

ОПИТЪТ „АРГУС-1“

Превод от унгарски: Дора Солакова, 1983

chitanka.info

Професор Бертален беше втренчил поглед върху бюрото си, на което преди няколко минути секретарката му нареди странна „изложба“ и след това го остави сам.

По средата, върху няколко документа, написани на машина, лежеше дебела тетрадка с тъмносиня пластмасова корица. Вдясно се намираше малка купчина лични дребни вещи: ръчен часовник, два златни пръстена, личен паспорт, автобусна карта, джобно ножче, химикалка „Паркер“. В другата половина на бюрото се виждаше нещо като уред, приличащ на слухов апарат, със сгънат проводник върху голям празен плик, в който — ако се съдеше по адреса и пощенския печат — вероятно беше пристигнала цялата пратка.

Прозорците на работната стая в партера гледаха към парка на института. Балконската врата беше широко отворена и през нея прииждаха приятни ранни есенни слънчеви лъчи и топлина. На терасата свирукаха и подскачаха косове.

Професорът най-после излезе от вцепенението си и пръстите му с нервно треперене посегнаха към тетрадката със синя корица. Той я въртеше в ръцете си така, като че ли никога не беше я виждал. Погледът му машинално се плъзна по надписа, направен върху бял етикет с черен туш: „ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ДНЕВНИК — ОПИТ «АРГУС—1». Д-р Геза Мартин. Церебрология“^[1]. Разтвори я някъде по средата, прелисти обратно няколко страници и започна да чете...

6 юли

От опитните животни номер 17 /Зеро, немска овчарка мъжкар/ се оказа най-умен. В един спящ период две РЕМ-фази! (Бягане на място — имитации, паузи, мърдане на уши и опашка...) Определени сънни рефлекси!

7 юли

Реших, че за третата фаза на опита ще използвам Зеро. Дотогава ще го привикна към себе си. Занесох го в къщи. Целта е ясна. И пътят, водещ към нея. Сега вече само трябва да намеря средството, с което да достигна целта! Методът игла-електрод не е добър. Разрушава мозъчните тъкани. Едно е сигурно: ще изходя от съня! Та нали сънят не е нищо друго освен вътрешен филм, чиято снимачна камера е окото,

а прожекционната машина, филмовата лента и екранът се крият в мозъка... Като първа стъпка ще експериментирам по някакъв начин да уловя и да изведа този „вътрешен филм“.

21 юли

Не съм напреднал много. В специалната литература освен сомниологичния^[2] труд на Буртон и Кейно едва намерих нещо съществено. Засега ме интересува не толкова механизмът на мозъчното функциониране — съзнание, колкото само една част от него: самият сън като картинно явление, създаващо се в мозъка!

25 юли

Направих подробно изследователска програма и я поднесох на шефа. Хвана се на въдицата. Повика ме и щателно ме разпита. Струва ми се, че темата му харесва и се опъва само за да запази авторитета си на началник.

26 юли

Зеро вече така свикна с мене, като че ли от много години съм му стопанин. Безкрайно ми е признателен, че го измъкнах от другарите му, осъдени на смърт. Великолепно животно. И шефът го обикна. Няма вече да го мъча с игли-електроди! Без да му причинявам болка, ще създам от него съвършено животно — „водещ сляп“ — едно действително „живо око“ за слепи хора, на които мозъчният зрителен център е здрав и чиято слепота е последица от „снимачната камера“, от заболяване или увреждане на очите! В „арца перистрата“ още преди месец намерих мозъчния център на зрението. Конструирах невротрансмисионен биорецептор, скачих го с игла-електрод към мозъчния център на опитното животно, но по този начин досега можах да изведа върху телерекординга само неясни светлинни проблясвания. По този път не може да се върви... **Не е този пътят**, по който трябва да се върви! Разрешението може да бъде само един по-усъвършенствуван — **външен**, през горната част на черепа, експлоатиращ рецептор!

3 АВГУСТ

Намерих го!

Благодарение на астронавтиката телеуправлението много напредна. Днес вече летят автоматични изследователски сонди около външните планети на Слънчевата система: изследват, измерват, снимат — следователно, и което е решаващо от моя гледна точка, приемат импулси и ги препращат на Земята! Едно астронавтично списание насочи вниманието ми към визистора. Това е миниатюрен телескопичен рецептор, който с фокусиран електроннолъчев сноп решава проблема за приемането, модулирането и отвеждането. Точно това ми трябва и на мене! Ако бих могъл да свържа този визистор с моя биорецептор, няма да е необходимо повече да се прави трепанация на черепите на кучетата и да се бодне мозъкът им с игли-електроди, поставени в платинови тръби. Вместо това би било достатъчно да се сложи **отвън**, на горната част на черепа, рецепторната единица, да се опипа с помощта на фин регулатор центърът на зрението и да се определи максимално точно фокусното разстояние!

15 АВГУСТ

Сервизът веднага ме снабди с дузина визистори. Работата с биорецептора вървеше по-лесно от очакваното. Новата рецепторна единица фиксирах с лейкопласт върху черепа на опитно животно №31 (Цезар, непородист мъжкар) и я свързах с проводник към телерекординга. Това също не ми създаде особени проблеми. Скачих рецептора в присъединителя на приемната оптична камерна система. Приспах Цезар и чаках първата РЕМ-фаза... Сполучих! По едно време върху монитора на телерекординга се появи първият „кучешки сънен филм“! Върху пода на решетъчната кучешка клетка се показва пластмасова чинийка, пълна с мляко с грис... Грисът започна да се движи, стори ми се, че аз самият със собствения си кучешки език лапам любимата храна на Цезар... Естествено всичко това беше „ням филм“, но мене всъщност засега ме интересуваше **само** картината, ефектът на виждането. Другото ще оставя за кучетата.

20 АВГУСТ

Значи, намери се и механизмът, и уредът! Завърши първата фаза на опита. Следва втората. Трябва да се опита сметите в кучешките очи

в **будно** състояние — значи **видените** картини — непрекъснато да се извличат на телерекординга!

27 АВГУСТ

Тъй като сега вече не отразяването на филм-сън, а непосредствено, „живо предаване“ трябва да се извлече от мозъка, аз се опитах да регулирам рецептора някъде по средата — между нервната ципа, създаваща картина в очната ябълка, и мозъчния център на зрението... Първите ми опити бяха застрашени от пълен провал! След включването кучетата сякаш подивяха, започнаха да скачат, да вият! Скоро разбрах какво ставаше с тях: рецепторът отнемаше **цялото** количество картини от центъра на зрението в мозъка им... И така, когато съм включвал рецептора, за кучетата настъпвал мрак, ослепявали са! За щастие, благодарение, на визистора след изключването всичко се оправяше. Кучетата отново виждаха и се успокояваха. Прегледах ги щателно. Установих, че нито очите, нито мозъкът са претърпели видима повреда. Разрешението изглеждаше приемливо: фиксираните в очите на животните зрителни картини **трябваше да се разделят**, така че от тях да има и за мозъка, и за екрана на телерекординга... Правилно съм предполагал. Оказа се, че всичко зависи от точното регулиране на рецептора. Нужно беше да се извърши много грижливо фокусирането и едновременно да се дозира електрическият импулс за подсилване на слепоочната област на кучетата. Това беше всичко! След кратко проучване при всички опитни животни извличаната по този начин картина можеше достатъчно ясно „да се настрои“. (Доколкото въобще тези картини, заснети с кучешки очи-камери върху монитора на телерекординга, могат да се нарекат ясни... В сравнение с капацитета на човешкото око и с претенциите на виждащия те са неясни, мрачни, безцветни. Но в края на краищата този е първият, най-първият опит! Безброй възможности се предлагат за усъвършенствуване!) А което е най-важното — по време на рецепторирането кучетата вече бяха напълно спокойни! Виждането им не се прекъсваше, така че те почти не забелязваха, че съм им „откраднал“ зрението. Тестовите при прегледа за виждане бяха много добри и в сравнение с основните тестове преди рецепторирането им нито при едно опитно животно не се почувствува на практика никакво влошаване.

5 СЕПТЕМВРИ

Междувременно написах доклад до шефа и поисках разрешение за провеждане на третата фаза. Ролята на „сляп“ в опита естествено оставих за себе си. „Живото ми око“ ще бъде Зеро. Шефът започна бурно да протестира и не искаше и да чуе. Накрая — след остър спор, през време на който ме заплашваше с „нечувано големи, непознати опасности“, ме накара да подпиша декларация, че поемам сам отговорността... Заявих, че съм съгласен да подпиша каквото и да е количество хартия и че за да освободя напълно него и института от отговорност, от утре излизам в отпуска и в къщи ще завърша опита със Зеро!

8 СЕПТЕМВРИ

И в къщи си имам всичко за третата фаза. Започнах подготовката на Зеро. С добро настроение, без ни най-малък признак на болка понася рецепторирането... Сега вече следвам **аз!** Вместо телерекординг с живите ечи на Зеро ще свържа себе си, **собствения си мозък!**

12 СЕПТЕМВРИ

Измайсторих рецепторна единица, която може да се фиксира върху човешки череп. Прилича на обикновен дискретен слухов апарат. Най-напред направих опит да приема материала от филма-сън, произхождащ от Зеро, фиксиран на телерекординга. Направих си също и едни черни очила, осигуряващи пълна тъмнина. Поставих ги, седнах до телерекординга и сложих на главата си рецептора. Пуснах в ход телерекординга и междувременно с помощта на финия регулатор на малкия уред, намиращ се зад ушите ми, регулирах в собствения си мозък фокусното разстояние. Не чувствавах никаква болка и все пак се стреснах, когато в мозъка ми блеснаха първите картини! Невероятно, странно чувство предизвикваше това непосредствено **мозъчно** виждане! Най-напред не можах да го понеса: панически изключих рецептора и захвърлих черните очила... Постепенно след повече опити все пак свикнах. Но какво ли ще бъде, когато непосредствено и непрестанно ще виждам чрез живите очи на кучето си Зеро?

Професор Берталан въздъхна. Престана да чете и разкопча яката на ризата си. Дневникът — подреден, четлив ръкопис, от следващата записка се е променил! Следваха заплетени, асиметрични, едва разчитащи се редове...

17 СЕПТЕМВРИ

Край на всичко! Някъде съм допуснал грешка... Шефът беше прав. Може би съм извършил малко контролни изследвания и... не тря... Мозъчната ципа! Вероятно са се повредили краищата на зрителните нерви. Значи организмът разрушава не само чуждия, но и **собствения си**, станал излишен орган!

Когато започнахме със Зеро на двора, всичко вървеше добре. Вярно, да се гледа **така** непосредствено, беше поразително странно. Да се гледа с чужди очи... да се гледа от ниско! Загубих и равновесието си, седнах. Чрез очите на Зеро виждах **съвсем друг свят** около себе си! Не издържах повече... И това трябва още много да се упражнява — си помислих, докато изключвах и махах рецептора от главата си, и си свалих очилата. И тогава ме обгради тъмнина! Веднага разбрах какво се е случило с мен: **ослепял съм!** Една отчаяна мисъл ме осени... единствената останала възможност! Отново поставих на главата си рецептора! Регулация имаше, ремъкът за водене на Зеро, който беше сплетен с проводника на рецептора, беше навит на ръцете ми. От черните очила вече не се нуждаех. Включих рецептора и... виждах отново! Но какво?! Небето и облаците, и то мътно, защото Зеро виеше с вдигната глава. Сега вече е все едно. Все пак виждам... може би вече завинаги само **така**, чрез очите на Зеро — но все пак **виждам!**

19 СЕПТЕМВРИ

Два дни без спиране се упражнявам със Зеро. И страдаме... И двамата. Мъчи ме непоносимо главоболие, просто гори целият ми тил, слепоочието ми. Зеро става все по-неспокоен, не иска да ми се подчинява! Принуден съм да си служа с груби средства. Та нали той трябва винаги да гледа **там**, където **аз** искам! Сега, когато пиша, той стои до мене на един стол и гледа към дневника... Ако гледа точно **там**, където аз искам, тогава — но само тогава! — виждам доста

добре... Какво ли бих могъл вече да направя? Късно е. Само едно нещо: докато не станат свършени „живите ми очи“, няма да мръдна оттук. Не искам да бъда съжаляваният **сляп**, не искам нито съжаление, нито подвеждане под отговорност! Сам отговарям за всичко, което направих! Не ми трябва помощ. Храна и консерви има в къщи достатъчно и за двама ни...

23 СЕПТЕМВРИ

Това ще бъде последната ми записка в изследователския дневник. Другото после... Това е вече самият ад! Зеро напълно се промени! Диво ми се противопоставя, не ми се подчинява! Откри със сатанинския си ум за какво съм го използвал и как може да ме парализира... **Не си отваря** очите! Напразно го удрям, бия, със затворени очи лесно се изплъзва от мене под мебелите. За щастие, ремъкът за водене с проводника на рецептора... винаги е навит на ръката ми! Няма да го пусна, по-скоро ще... Без него, без неговите отворени очи съм истински безпомощен слепец... Няма да го... удрям... повече. Успях. Сдобрихме се. Стои тук до мене и гледа дневника... Утре пак...

Записките свършваха.

Професор Берталан затвори тетрадката. Известно време като че ли размишляваше дали да погледне още нещо в нея, но после се отказа от намерението си. Стиснал лицето си в длани, седя известно време, после посегна към лежащите пред него документи. Взе най-горния. Интересуваше го само заглавието с едри букви и няколко части от изречения: „Протокол за злополука“, „Съдбоносно невнимание“... „на червено преминал с кучето“... „животното скъсало ремъка за водене и избягало“... „четиридесеттонен камион“...

Остави протокола, взе отново дневника в ръцете си, но не го отвори, а само се замисли. После внезапно се наведе над бюрото и събра всичко на куп.

Иззвъня телефонът.

— Ало! Вие ли сте? Защо ме безпокоите?! Ами... всъщност, да. Свърших. Тъкмо исках да ви повикам. Можете да изнесете всичко... Какво казвате? Престанете, моля, с тези оплаквания! Него вече и без това не можем да го възкресим! Животът е жесток и продължава по-нататък... Може би утре на вас или на мене ще ми се случи същото! В

това лудо движение на големите градове животът на всички ни е в опасност! Да, да... „обикновена“ транспортна злополука... какво друго би било?! Не, с милицията вече нямаме никаква работа. И те приключиха делото. Спешно занесете оттук тези неща в ТРЗ... Уредете всичко. Да, да, по обичайния начин и с текст: „Научноизследователският институт по мозъчна и неврофизиология поема разносните по погребението на починалия при трагични обстоятелства главен научен сътрудник...“ и т.н. и т.н. Не. Няма него да назнача. Повикайте веднага да се върне доктор Перйеши от Мали. Той ще поеме отдела на Геза!

Професор Берталан остави слушалката на телефона, стана и с уморени, тежки стъпки излезе на терасата, а след това — с малко по-живо темпо — продължи да се разхожда по-нататък в парка. Седна на първата срещната пейка, отдъхна си и потърси цигари в джоба на самото си.

Наблизо до него трепна един храст. Показа се куче с разрошена козина, с кръвясали очи, отслабнало до кости и с вдигнат нос, скимтейки и душейки, запълзя към професор Берталан.

[1] Церебурология — наука за мозъка. ↑

[2] Сомниология — наука за съня. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.